

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

BRATČICE (okr. Brno-venkov)

Mělčanská. Doba laténská. Objekt. Záchranný výzkum.

V září 1996 byla při hloubení rýhy pro dálkový optický kabel narušena JZ od obce odpadní jáma (ZM ČR 1:10 000, list 24-34-18, 400 mm od Z s.č. a 39 mm od J s.č.). Jáma mísovitého profilu obsahovala kromě zlomků keramiky 2 artefakty z rohovce.

*Petr Kos, ÚAPP Brno***Resumé:**

Bratčice (Bez. Brno-venkov) Mělčanská. Latene-Kultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno-město)

Ul. Příkop - Business centrum. Sídliště a pohřebiště. Eneolit, pozdní doba bronzová, halštatské období, doba římská, středověk a novověk. Záchranný výzkum.

Nedaleko od středu města v inundačním prostoru pravého břehu říčky Ponávky byla při stavbě Business centra postupně odtěžena plocha o rozloze téměř 1,5 ha do hloubky více než 7 m. Tato skutečnost umožnila dokumentovat vývoj terénu od terciéru až po současnost. V několika mocných vrstvách nad sebou zde byly zjištěny stopy osídlení tohoto prostoru v pozdní době kamenné, době bronzové, starší době železné, době římské, ve středověku a novověku.

Za nejvýznamnější lze považovat objev pohřebiště horákovské kultury, které bylo ukryto pod mohutným čtyřmetrovým souvrstvím. Celkem se podařilo prozkoumat 16 hrobů, z nichž 12 bylo prostých žárových popelnicových s 1 až 4 nádobami, 3 žárové jámové s více než 4 nádobami a jeden hrob byl birituální se třemi pohřbenými jedinci. Prosté žárové hroby vesměs tvořila urna se spálenými lidskými kostmi, překrytá další nádobou, většinou miskou. Ojedinele byly v nádobách se spálenými lidskými pozůstatky i drobné kovové milodary (železné harfovité spony nebo náramek). Keramika z těchto hrobů, které se navzájem porušovaly, vykazuje na jedné straně znaky staršího halštatského stupně (HC2), na druhé straně již znaky vývojově pokročilejší (HD1), v obou případech však tvarem i výzdobou vycházející z domácích tradic. Jinak je tomu u jámových žárových hrobů s více než 4 nádobami, kde spálené pozůstatky zemřelého jsou roztroušeny volně v hrobové jámě, nikoli v některé z nádob. Již samotný pohřební ritus, ale především keramika, poukazují na jisté vlivy z prostředí západohalštatského, ale i ze středního Podunají. Nejmarkantněji se toto ovlivnění projevilo v nejbohatším birituálním hrobě č. 214, který byl původně asi komorový pod mohylou. Byli do něj uloženi celkem 3 jedinci, 2 z nich kostrově s orientací ve směru S-J a 1 žárově. Podle antropologického posudku J. Langové obě nespálené kostry nesou řadu podobných rysů, což může svědčit o tom, že šlo o osoby v příbuzenském vztahu (snad matku a dceru). Nelze proto zcela vyloučit možnost druhotného rituálního otevření hrobu za účelem pohřbení rodinného příslušníka. Výbavou se hrob řadí k nejbohatším v jihomoravském prostředí. Kromě 20 keramických nádob obsahoval železné harfovité spony, bronzové houpačkovité nánožníky, bronzový náramek, skleněné a jantarové korálky, železný nůž a další drobné převážně železné předměty. Pozoruhodný byl zejména 12 cm široký pás, sestavený z různě uspořádaných více než 18 000 drobných litých bronzových kroužků o průměru zhruba 0,5 cm. Na něm v prostoru břišní dutiny spočíval masivní železný kruh, sloužící zřejmě jako zápona.

Na pohřebišti v Brně-Příkopu se setkávají 3 typy pohřebního ritu. První z nich - prostý žárový popelnicový - vychází evidentně z domácích tradic, a jeho kořeny lze hledat hluboko v době bronzové. Další dva typy však uložením pozůstatků zemřelých, ale i rozmístěním

milodarů, podobně jako jejich druhovou skladbou, upomínají na předlohy v oblastech ležících jižně a západně od Moravy, a to i přesto, že většina kovových předmětů i keramiky pochází zřejmě z domácí produkce. Počet keramických milodarů, jejich výzdoba i některé tvary mají své obdoby ve středním a horním Podunají, středních, jižních a jihozápadních Čechách, případně i Horní Falcí, kde se s nimi setkáváme především ve stupni HC2. Harfovité spony jsou typickým šperkem dolnorakousko-moravsko-středočeským a vyrobené z bronzu se v této oblasti objevují již v pozdní době bronzové. Na pohřebišti v Brně-Příkopu jsou poměrně hojně zastoupeny výhradně v železném provedení, a to nejen v honosně vybavených, ale i v prostých popelnicových hrobech. Svědčí to především o souběžnosti různých pohřebních ritů, ale lze se též domnívat, že v době fungování pohřebiště již železo nebylo vzácným importem, nýbrž kovem běžně užívaným a zřejmě i v domácím prostředí vyráběným. Na základě těchto skutečností můžeme usuzovat i na časové zařazení těchto spon nejdříve do stupně HC2. Dalším chronologicky poměrně citlivým nálezem jsou bronzové houpačkovité nánožníky, které mají své předlohy především v Horní Falcí, jižním Německu a ojedinelé i v hornorakouském Hallstattu (hrob č. 507). Objevují se tam již ve stupni HC2, těžiště jejich výskytu je však v období následujícím (HD). Nánožníky z Brna-Příkopu se však provedením nejvíce blíží variantě z Býčí skály, která však jinde postrádá analogie a není tudíž vyloučeno, že oba nálezy pochází ze stejné dílny. Podobně tomu může být i s nálezem pásu, který byl sestaven z bronzových litých kroužků a jehož nejbližší obdoby známe především z širšího okolí Brna. Za předlohou této honosné ozdoby je nutné jít nejprve do prostředí severoitalských výrobních center pozdní doby bronzové, kde se podobně uspořádané kroužky užívaly v různých modifikacích jako součást jiného šperku, např. spony. Právě odtud se prostřednictvím obchodních kontaktů dostávaly do středního Podunají, resp. Dolního Rakouska a západního Maďarska, kde se ojedinelé nachází již v pozdní době bronzové (HB2-3). K masovému využití bronzových kroužků však došlo až v halštatském období, kdy z nich byly nejdříve sestavovány náhrdelníky nebo náramky a posléze i masivní kroužkové pásy. Výskyt kroužkových pásů je poměrně úzce omezen chronologicky (stupeň HC2) ale i regionálně (jižní Morava a Dolní Rakousko). Na Moravě jsou již dva jisté (Brno-Příkop, Vojkovice) a dva velmi pravděpodobné (Býčí skála, Brno-Židenice) nálezy pásů, v Dolním Rakousku se tento typ ozdob koncentruje především v povodí řeky Kampu (např. Maiersch), odkud známe i odlévací formy na výrobu bronzových kroužků (Gars). Početná sada kroužků, uspořádaná zřejmě do podoby několikanásobného náhrdelníku pochází i z Hallstattu (hrob č. 507).

Bohatě vybavený birituální trojhrob č. 214 z Brna-Příkopu je velmi důležitý nálezový celek. Podle analogií z Býčí skály, z některých dalších středoevropských lokalit a především pak podle bohatě vybaveného hrobu č. 507 z Hallstattu jej můžeme datovat vcelku velmi citlivě do druhé poloviny stupně HC2 (horizont 4 podle H. Parzinger), resp. mezi roky 650 a 620 př. n. l.. Převážně tímto obdobím a částečně zřejmě i následující fází (HD1 - horizont 5) lze časově vymezit i veškerou aktivitu, spojenou s pohřbíváním na lokalitě Brno-Příkop. Nesporně se zde v plné míře projeví vlivy, které bezprostředně souvisí s přesunem těžiště tehdejšího kulturního dění z východohalštatských center na západ, zejména do horního Podunají, Švýcarska a jihozápadní Francie, kde se začala rozmáhat významná centra, zprostředkující obchod s nově zakládanými řeckými koloniemi na jihofrancouzském pobřeží.

Petr Vitula, ÚAPP Brno

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Příkop Str. - Business centrum. Siedlung und Gräberfeld. Kupferzeit, Spätbronzezeit, Horákov-Kultur, Römische Kaiserzeit, Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.